

Nr 60.

Af herr **Carlberg**, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, såvidt angår tackjärn och tackjärnsskrot m. m.

I anledning af Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 69, med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor får jag vördsamt hemställa,

att å tackjärn sättes en tull af 1 krona och 40 öre pr 100 kilogram;

att å tackjärnsskrot sättes en tull af 1 krona pr 100 kilogram; samt

att, i händelse dessa tullar af Riksdagen beslutas, åt gjutgods- och mekaniska verkstadsindustrien genom högre tullsatser å dess fabriker gifves den kompensatio, som af dessa tullsatser kan föranledas.

Utförlig motivering till detta mitt förslag skall jag lämna någon af de närmaste dagarne.

Stockholm den 15 mars 1910.

P. M. Carlberg.

Bilaga till motionen nr 60.

Som motivering till den af mig den 15 dennes väckta motion om tull å tackjárn m. m. får jag vördsamt anföra:

I af kungl. tulltaxekommittén från järnkotoret inforardt uttalande af den 19 februari 1907 har kotoret förordat en tull å tackjárn af 1 krona pr 100 kilogram. Kungl. tulltaxekommittén har i sitt underdåniga betänkande af den 3 maj 1909, med reservation af en ledamot, föreslagit tullfrihet å denna artikel. Kungl. kommerskollegium och kungl. generaltullstyrelsen, hädanefter kallade ämbetsverken, hafva i af Kungl. Maj:t inforardt gemensamt yttrande af den 8 decembar 1909 uttalat sig för en tull af 1 krona pr 100 kilogram i likhet med hvad järnkotoret föreslagit.

I underdånig skrifvelse till Konungen af den 25 januari innevarande år har Huskvarna vapenfabriks aktiebolag jämte ett hundratal andra fabriker och verkstäder yrkat, att tackjárn fortfarande måtte få tullfritt införas.

Slutligen har Kungl. Maj:t i nådig proposition till Riksdagen med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor af den 25 februari innevarande år föreslagit tullfrihet å tackjárn.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet erkänner den stora betydelse för såväl landet i sin helhet som för järnhandteringen om täckandet af landets behof af gjuteritackjárn, under 1906 och 1907 uppgående till respektive 66,000 ton, (värde kronor 3,986,000) och 69,434 ton (värde kronor 5,925,000) kunde ske med inom landet tillverkad järn men stöder sitt afrådande från åsättande af tull å tackjárn företrädesvis på den ifrågasatta tullens otillräcklighet för framkallandet af en konkurrenskraftig gjuttackjárnstillverkning samt på den säkra olägenheten för gjutgodstillverkare af sådan tull och finner att dylik tull bör anstå till en tidpunkt, då den öfvervägande nyttan af tullen kan med större sannolikhet beräknas. Hvad olägenheterna för gjutgods- och verkstadsindustrien af en tackjárnstull beträffar, så kunna dessa olägenheter fullständigt utjämnas därigenom att hvad den inländska förbrukningen angår efter tackjárnstullens storlek lämpade tullsatsen åsättas dessa industriernas fabriker, och hvad exporten angår därigenom att restitutionsförfarandet, hvarom mera längre fram, anlitas. Hvad åter angår otillräckligheten af den å tackjárn föreslagna tullsatsen, 1 krona pr 100 kilogram, så måste medgifvas, att chefen för finansdepartementet har rätt däri att den vinstmarginal, som med den föreslagna tullsatsen kan beräknas, är skäligen liten, men detta är ju hjälpt genom att sätta tullen något högre — i Frankrike, Österrike, Spanien, Ryssland och Finland, hvilka alla länder hafva tackjárnstull, öfverstigande 1 krona pr 100 kilogram, har man icke tvekat att sätta en tullsats, som möjliggör lönande inländsk tillverkning. I samband med åsättande af tackjárnstull är obetingadt nödvändigt, att en efter dess storlek motsvarande höjning i tullsatserna å gjutgods- och maskinindustriernas alster företages, ty dessa industriernas utveckling, som under sista tiden varit mycket anmärkningsvärd, bör icke motverkas.

I Huskvarna vapenfabriks aktiebolags med flere verkstäders underdåniga, den kungl. propositionen bifogade skrifvelse, söker man i första hand bevisa, att med koks blåst gjuttackjärn icke skulle kunna framställas i Sverige till så lågt pris, att det ens med det föreslagna tullskyddet af 10 kronor pr ton skulle kunna konkurrera med det importerade järnet. Detta uttalande är uteslutande fotadt på det antagandet, att »en modern masugnsanläggning för kokstackjärn ej bör utföras för mindre årstillverkning än 200,000 ton», och att vid en konsumtion inom landet af endast 60,000 till 70,000 ton gjuttackjärn pr år, betingelserna för en billig tillverkning därför skulle saknas. Denna uppfattning, som efter allt att döma uppkommit genom förväxling med de gjorda utredningarna angående nyanläggning af ett modernt järnverk med valsverk (delvis arbetande för export), är emellertid felaktig. Det är att märka, att vid tackjärnsblåsning framställningskostnaden i första hand är beroende på kostnaden för råmaterialerna, malm, bränsle och kalksten, hvilka icke variera med anläggningens storlek, och att de utgifter, som variera med anläggningens storlek, för anläggningar af öfver 40,000 till 50,000 tons årstillverkning äro så små, att variationerna i desamma i förhållande till råmaterialpriset äro af underordnad betydelse. Som exempel må anföras, att man vid det nya Lübeckerverket med en årstillverkning af 125,000 ton icke funnit nödigt att bilda en enda enhet vid verkets byggande, utan att detta i hufvudsak är genomfördt som två oberoende enheter, d. v. s. två masugnar, hvilka hvar för sig hafva en årsproduktion på endast 60,000 ton. En sakkunnig utredning angående en järn- och stålindustri vid Sveriges ostkust, baserad på Grängesbergsmalm och importerade stenkol, utmynnar äfven i anläggande af en masugn för gjuttackjärn af 35,000 tons årstillverkning.

Den af verkstäderna häfdade uppfattningen, att man icke från en svensk masugn skulle kunna erhålla erforderligt antal gjutjärnssorter, saknar allt stöd af verkligheten. På några timmar kan man öfvergå från blåsningen af en tackjärnssort till en annan, och vid de flesta masugnar förekomma vida större olikheter i blåsningsförhållandena än hvad en sådan öfvergång innebär. Som bevis må anföras, huru ett tyskt järnverk med fyra mycket likartade masugnar försäljer tjugufyra olika tackjärnssorter för alla i handeln förekommande ändamål, däraf under gruppen gjutjärn sju olika sorter. (Se Wiborghs metallurgi tab. XXXVII.)

På samma gång som vi sålunda anse oss ha bemött verkstädernas invändning, att i händelse af tackjärnstull endast en del af landets gjutjärnskonsumtion skulle kunna fyllas genom inhemsk tillverkning, tillåta vi oss äfven tillbakavisa denna fordran från verkstäderna därmed att dessa å sin sida icke förmå helt tillgodose den inhemska konsumtionen af maskingods. Enligt tulltaxekommitténs betänkande uppgick denna för åren 1901—1905 i medeltal till 56 miljoner kronor. Af detta behof fylldes ej mindre än 30,4 procent eller för 17 miljoner kronor trots tullskyddet genom import. Enligt 1907 års officiella statistik framställdes större delen af det i Sverige tillverkade gjutgodset i länen i Svealand jämte Gäfneborgs län, hvarest gjutjärnsmarknaden i händelse af nödigt tullskydd med säkerhet är tillförsäkrad åt verk i bergslagen eller vid Sveriges ostkust. Ingen tvekan torde därför kunna råda därom, att i händelse af tullskydd dessa verk jämte eventuellt en tillkommen tackjärnstillverkning i Oxelösund eller Trollhättan skola öfvertaga en vida större del af det inhemska behofvet, än den svenska verkstadsindustrien enligt hvad ofvan visats förmått göra.

Verkstäderna anse i sin skrifvelse, att den elektriska tackjärnstillverkningen ej bör medräknas vid ett bedömande af frågan om tackjärnstull, då denna metod förmenas ej blifva praktiskt genomförd på ännu åtskilliga år. Vi anse visserligen, att denna fråga står närmare sin lösning än hvad verkstäderna angifva — betydande framsteg hafva gjorts på allra senaste tiden — och få vi i detta samband omnämna, att två af våra järntillverkande bolag för närvarande utbygga större vattenfall bland annat afsedda att användas för elektrisk tackjärnsframställning. Men äfven om så skulle vara, att den elektriska tackjärnsframställningen först om några år skulle vara praktiskt genomförd, anse vi dock att redan nu giltiga skäl förefinnas för åsättande af tackjärnstull, dels för att föra vår jämförelsevis unga koksjärnsindustri framåt och dels med tanke på det mångåriga hinder för införandet af en sådan tull, som blifvande handelstraktater torde komma att medföra. Vi anse därför, att tackjärnstullen är väl motiverad äfven utan hänvisning till den elektriska järntillverkningen.

I verkstädernas skrifvelse gör sig den uppfattningen gällande, att det i och för sig skulle innebära en orättvisa, att de »betungas» med en tullpåлага, af hvilken de »icke blott icke hafva någon nytta utan endast förorsakas olägenhet och förluster». Den uppfattning, från hvilken verkstäderna således i sin skrifvelse utgå, nämligen att tullar ej böra antagas i det fall, där de blifva till olägenhet för någon torde väl i ett protektionistiskt land få hänföras till de fromma önskningarnas område. Järnindustrien måste å sin sida häfda, att den blott kräfver en gärd af rättvisa, när den begär samma tullskydd för sitt arbete som öfriga industrier erhållit enligt det protektionistiska systemet, dess mer som ju järnindustrien ingalunda undgår de olägenheter, som tullarne — och ej minst maskintullarne — medföra.

Verkstädernas påstående, att de utländska industriländer, hvilka hafva tackjärnstull, hafva relativt större hemmarknad för sitt maskingods än de svenska verkstäderna, kunna vi icke utan vidare bevis godtaga. Att motsvarande förhållande i hög grad är rådande hvad alstren af järnindustrien beträffar, är en sak som under debatten om järntullarne städse erkänts. De synpunkter, som i verkstädernas intresse förmenas tala mot tackjärnstullen, tala således utan gensaga ur järnhandteringens synpunkt för tullen å tackjärn, och detta påstående rubbas icke däraf att tullen afser en produkt af järnhandteringen, för hvilken ingen exportmarknad torde kunna vinnas.

Kungl. tulltaxekommittén har, i anslutning till de framställningar, som gjorts från den mekaniska verkstadsindustriens sida, föreslagit, att ingen tull skulle påläggas tackjärn. Järnkontoret hade yrkat på en tull af 1 krona per 100 kilogram.

I kommitténs yttrande i denna punkt märkes först ett återgifvande af de skäl mot tull å tackjärn, som på sin tid framlades af öfverdirektören Styffe inför 1888 års tullkommitté. Dessa skäl framhålla hufvudsakligen, att man ej ens under det då föreslagna tullskyddet, 1 krona per 100 kilogram med *träkolstäckjärn* skulle kunna underbjuda det engelska gjuttackjärnet. Detta är emellertid ej heller för närvarande ifrågasatt, utan gäller saken nu att med inhemskt kokstäckjärn, eventuellt tillverkad på elektrisk väg, kunna konkurrera med det utländska.

Beträffande kokstäckjärn anser Styffe, att tillverkningen af gjuttackjärn med koks ej kan ifrågasättas, så länge ej någon annan användning af kokstäckjärnet finnes vid det producerande bruket. Denna invändning har ej numera fog för sig, då nu flere svenska bruk redan framställa kokstäckjärn — ehuru ej för gjuteriändamål utan för ståltillverkning — och andra bereda sig att följa exemplet.

Öfverdirektör Styffes förut anförda skäl, som på sin tid hade ett visst berättigande, äger därför intet samband med de numera rådande förhållandena.

Framhållas bör i detta samband, att 1888 års tullkommitté med en majoritet af fem medlemmar mot två reservanter tillstyrkte tullen å tackjärn, och att dessa reservanter liksom också talarne för tackjärnstullens afskaffande vid 1896 års riksdag hänvisa på de rent tekniska hindren mot blåsning af kokstackjärn i vårt land, fränsedt de rena frihandelsprinciper, som gjorts gällande vid angreppen mot tullen. Då nu tulltaxekommitténs samtliga medlemmar, utom en, tillstyrka tullfrihet och därvid stödjå sig på samma skäl som för 10 å 15 år sedan ansågos gälla mot tullen, förefaller det som om man inom tulltaxekommittén ej beaktat den omvandling i fråga om de tekniska förutsättningarna för kokstackjärnstillverkningen, som under denna tid ägt rum.

Tulltaxekommittén anför i sitt eget utlåtande i första hand, att omfattningen af den nuvarande gjuteritackjärnsimporten vore *så ringa, jämförd med järnstillverkningen i sin helhet*, att det ej ens ur järnhandteringens egen synpunkt vore af någon större betydelse, att denna tillverkning genom tullskydd möjliggjordes inom landet. Det förefaller oss dock, att ett skäl af denna art ej borde få göra sig gällande vid denna frågas afgörande. Det gäller här en tillverkning, som i kommitténs tabeller öfver in- och utförsel 1907 kommer på ett belopp för importen af ej mindre än 5,925,000 kronor. Det är jämförelsevis ett ringa fåtal af de artiklar, för hvilka kommittén föreslagit tullskydd, som importeras till ett så högt värde. Denna importartikel klassificeras visserligen tillsammans med andra tillverkningar, som hänföra sig till järnets framställning och bearbetning, så att totalvärdet af den enligt denna klassificering bildade gruppen, nämligen produkter af järnhandteringen, blir flerdubbelt större än värdet af det importerade gjutjärnet. Men därför att denna i och för sig mycket betydande importartikel kommer att spela en mindre roll inom den stora hufvudgrupp, under hvilken den rubriceras, kan man väl ej rimligtvis förneka dess stora betydelse hvarken för landet i sin helhet eller än mindre för de verk, som önska upptaga denna tillverkning.

Detta af tulltaxekommittén framförda skäl fordrar emellertid äfven i ett annat afseende, att järnhandteringens representanter kraftigt taga afstånd från det samma. Det visar nämligen att tulltaxekommittén stått oförstående inför ett af de allra viktigaste villkoren för att ett lands järnhandtering skall kunna stå emot konkurrensen från utlandet. Inom järnhandteringen gäller i särskildt hög grad, att *stor produktion äfven blir billig produktion*, och det måste anses vara en af vår järnhandterings största svagheter, att den rör sig med så små kvantiteter, jämfördt med utlandet, och däri ligger äfven en af de förnämsta orsakerna till att den måste söka statsmaktens stöd i form af tullskydd. Skall vår järnhandtering kunna bestå i konkurrensen med utlandet kräfves, att alla möjligheter till en kvantitativ utveckling af densamma tillvaratagas.

Kommittén anför, att blandningar af olika gjutjärnssorter bruka användas i gjuterier och att detta vore ännu ett skäl, hvarför det svenska gjutackjärnet ej kunde uttränga det engelska. Det möter emellertid såsom förut påvisats intet hinder, att framställa olika gjutjärnssorter i en och samma svenska masugn, vare sig i koksmasugn eller i elektrisk masugn.

Kommitténs tyngst vägande skäl mot tullen skall tydligen vara den invändningen, att tackjärnet är en *råvara* för gjuterierna och verkstadsindustrien, och att

en prisförhöjning å tackjärnet skulle ha ett så menligt inflytande på denna industri, att olägenheterna däraf ej förmådde uppväga fördelarna af att tackjärnet producerades i Sverige.

Begreppet »fördyrande af en råvara» har utan tvifvel en viss suggestiv verkan till förmån för frihet från tull och tillhör väl också egentligen de frihandelsvänliga slagorden, fast det ju äfven kan nyttjas vid intressestrider när det gäller tillämpningen af de fastslagna protektionistiska principerna. Tullfrihet för en råvara, till hvilken industri det vara månde — det som är råvara för den ena industrien, är ju i regeln slutprodukt för en annan — är naturligtvis berättigad i den mån, som man tack vare denna tullfrihet skapar arbete och på så sätt frambringar en värdebildning inom det egna landet. Men i den mån råvaran själf är en inhemsk arbetsprodukt, själf representerar en värdebildning gentemot de ursprungliga råvarorna, har tillverkningen af denna råvara ovillkorligen samma rätt till tullskydd som en industri, hvilken berör ett senare stadium af förädlingen. Om importen af en råvara öfverhufvudtaget är förutsättningen för att en förädlingsindustri skall kunna uppstå, eller om det erforderliga tullskyddet på »råvaran» ej står i rätt förhållande till den värdeökning som dess framställande inom landet innebär, då är naturligtvis ej något tullskydd berättigadt. Detta är naturligtvis den verkliga innebörden af principen »tullfrihet för råvara». Sådana förhållanden föreligga ej alls i fråga om tackjärnet. Kokstäckjärnets värde skulle uppstå hufvudsakligast genom arbete inom landet, från arbetet med malmbrytningen och vid koksugnarne och till arbetet vid masugnarna, ty den obrutna malmens eller det importerade stenkolets värde utgöra endast en mindre del af det färdiga tackjärnets värde. Hvarje krona sålunda nyskapadt värde är lika mycket värdt för landet, som en kronas värdeökning af materialet genom senare förädlingsindustri. Det innebär därför ett orättnätigt gymnande af en förädlingsindustri på tackjärnsindustriens bekostnad att skydda förädlingsindustriens produkter med tull, men samtidigt betjäna den med att neka samma skydd åt tackjärnstillverkningen, fastän denna tillverkning i och för sig är af samma värde för landet som andra industrier. Man torde med dess större skäl kunna räkna på tullskydd för tackjärnstillverkningen, som det här gäller ett tillgodogörande af landets egna malmer i stället för att exportera dem till tjänst för utlandets förädlingsindustri och importera tackjärn under utbetalning till utlandet för den värdeökning, som malmen genom tackjärnstillverkningen undergår. Det har ju i Sverige ansetts som ett nationellt lifsintresse att skydda landets malmer för dess eget behof, och det förefaller då egendomligt, om statsmakterna ej skulle lämna samma skydd, när det gäller att förädla de tillgångar, man varit så mån om att bevara åt landet, som *samtliga andra länder, hvilka öfverhufvudtaget lämna tullskydd åt järnhandteringen*, ansett nödigt lämna tackjärnstillverkningen, såsom framgår af följande utdrag (Tab. 1) ur andra länders tulltaxor.

Tab. I.

Land.	Tull per 100 kilogram.	Land.	Tull per 100 kilogram.
Ryssland.....	kronor 5: 42	Belgien	kronor —: 14
Österrike	» 1: 44	Spanien	» 1: 01
Förenta staterna	» —: 92	Italien	» —: 72
Frankrike	» 1: 44	Canada (undantagstariff för	
Tyskland.....	» 0: 90	England).....	» —: 55
		Finland	» 1: 20

Det är vidare att märka, att vissa länder t. ex. Tyskland och Österrike. understödja tackjärntillverkningen genom särskilda nedsättningar i fraktsatserna å järnvägarne vid export af tackjärn. Canada har till och med gått därhän att understödja tackjärntillverkningen genom en viss ersättning ur statskassan, som tilldelas verken för hvarje ton tillverkad tackjärn. Dessa premier utgöra i öfverensstämmelse med nedanstående tabell (Iron and Coal Trades Review, 21 dec. 1906).

Tab. II.

År.	Premie pr 100 kg. tackjärn, framställt af:	
	Canadensisk malm.	Utländsk malm.
1907—1908.....	Kr. —: 77	—: 40
1909.....	„ —: 62	—: 26
1910.....	„ —: 33	—: 12

Utan att i någon mån vilja uttala oss om lämpligheten af dessa åtgärder, vilja vi framhålla ofvanstående som ett bevis för att tackjärnet i främmande länder räknas till de varor, hvaraf en inhemsk tillverkning bör uppmuntras. Detta bestyrker vår uppfattning att det betraktelsesätt, tulltaxekommittén anlägger, i detta fall icke är på sin plats.

Att märka är, att malmens värde vid framställning af en ton tackjärn är på en del platser i vårt land större än koksens, och att koksens värde vid järntillverkning i Sverige (i masugn) endast representerar omkring 30 procent och vid tillverkning i elektrisk ugn endast cirka 11 procent af tackjärnets värde. De öfriga respektive 70 och 89 procent af värdet skapas vid tillverkning inom landet af malm, arbete m. m.

Som ett särskildt motiv mot tackjärnstullen kan emellertid med goda skäl anföras, att den förefintliga verkstads- och gjuteriindustrien uppbyggts på basis af den nu förefintliga tullfriheten å tackjärn och att stor försiktighet måste iakttagas, innan någon ändring i dessa förhållanden vidtagas från statens sida, särskildt med hänsyn till den förefintliga afsevärda exporten af produkter af dessa industrier.

Det torde då vara af vikt att söka utröna, huru tull å tackjärn skulle komma att inverka på tillverkningspriserna å dessa industriernas fabriker och antages vid denna undersökning den af mig föreslagna tackjärnstull kronor 1: 40 pr 100 kilogram.

I nedanstående tab. III ha sammanförts kvantiteterna och värdena af exporten för olika grupper under hufvudrubriken *maskiner och redskap* i Sveriges in- och utförelsestatistik 1907, införda i tulltaxekommitténs betänkande. Värdet i kronor per 100 kilogram af varan har därefter uträknats, samt med ledning däraf ökningen af kostnaden i procent genom den föreslagna tackjärnstullen. Därvid har antagits, att för framställning af 100 kilogram maskingods har användts 75 kilogram utländskt gjutjärn. Denna siffra är utan tvifvel större än den verkliga, då ju dels någon del svenskt gjuttackjärn användes för dessa ändamål, dels en betydlig del af maskingodset utgöres af stål och smidesjärn. En del maskingods, där intet gjutjärn ingår, t. ex. ackumulatorer, bobiner etc. har utelämnats.

I genomsnitt uppgår kostnadsökningen genom tullen under den gifna förut-sättningen till endast 0.72 procent.

Tab. III.

Varuslag.	Utförsel		Värde pr 100 kilogram kronor.	Ökning i fram- ställnings- kostnad i procent ge- nom tack- järnstull 1.40 pr 100 kilo- gram.
	kilogram	kronor		
Motorer, ej elektriska	978,836	1,459,966	149.15	0.70
Arbetsmaskiner och redskap för bearbetning af metaller	442,756	523,727	118.28	0.89
„ bearbetning af trä etc.	1,208,894	1,243,780	102.88	1.02
„ trämasseindustrien	98,842	75,004	75.88	1.38
„ pappers „	34,355	27,785	80.92	1.30
„ boktryckeri „	22,137	40,603	183.41	0.57
„ bokbinderi „	2,050	4,270	208.29	0.50
„ tändsticks „	227,449	463,698	103.86	1.01
„ läder „ etc.	48,844	43,985	90.05	1.17
„ textil „	263,755	243,429	92.29	1.14
„ sädeskvarns „ etc.	27,964	16,812	60.12	1.75
„ socker och stärkelsestillverk- ning	31,972	39,878	124.72	0.84
„ jästtillverkning etc.	26,043	29,779	114.34	0.92
„ margarinberedning	70	35	50.—	2.10
„ jordbruket	7,137,240	13,119,571	183.81	0.57
„ stenindustrien etc.	1,427,849	610,122	42.73	2.46
„ torfberedning	7,536	5,015	66.54	1.58
„ uppfordring och pressning....	281,439	303,983	108.01	0.97
„ gjuterier	7,355	5,210	70.83	1.48
„ andra ändamål	854,150	778,971	81.19	1.29
Summa	13,129,536	19,035,623	145 (medeltal)	0.724 (medeltal)

Hvad gjuterirörelsen angår, så kommer den föreslagna tackjärnstullen i regeln att spela en något större roll. Nu gällande tulltaxas rubriker nr 418 till 422 omfatta produkter af gjuterirörelsen. Ur bil. III af tulltaxekommitténs betänkande ha här nedan i tab. IV återgifvits de artiklar, som under år 1907 exporterats till ett värde af mer än 10,000 kronor, och den föreslagna tackjärnstullens inflytande på framställningskostnaden har återgifvits i procent af varans exportvärde. I detta fall har antagits, att 100 kilogram utländskt tackjärn användas per 100 kilogram färdig vara.

Tab. IV.

Varuslag.	Utförel.		Värde pr 100 kilogram kronor.	Ökning i fram- ställnings- kostnad i procent ge- nom tack- järnstull 1.40 pr 100 kilo- gram.
	kilogram.	kronor.		
»Spisar och ugnar, andra»	262,248	91,787	35	4.—
Kaminer	51,299	20,520	40	3.50
Kolonner och lyktstolpar	102,901	17,493	17	8.24
Press- och strykjärn	133,893	66,947	50	2.80
Eldredskap och paraplyställ	15,731	10,225	64	2.19
Kaffe- och köttkvarnar	295,165	295,165	100	1.40
Glacemaskiner	55,254	110,508	50	2.80
Fruktskalningsmaskiner	36,958	118,266	32	4.38
Lampor och ljuskronor	15,145	15,145	100	1.40
Icke smidbart gods	293,311	586,622	200	0.70
Summa	1,261,905	1,332,678	105.61 (medeltal)	1.33 (medeltal)

Såsom framgår af tabellen, utgöres största delen af exporten från tillverkarne af handelsgjutgods af en så förädlad vara, att tackjärnstullens inflytande äfven i detta fall skulle blifva jämförelsevis obetydlig. I procent af den färdiga varans värde varierar tullen på det använda tackjärnet från 0.70 till 8.24 procent; i medeltal utgör den 1.33 procent. I de fall, där tullen skulle blifva något mera kännbar, t. ex. för kolonner och lyktstolpar, innebär ju förädlingen genom gjuteriindustrien en förhållandevis mindre värdeökning af tackjärnet, och järnindustrien kan här med större skäl göra räkning på att äfven själfva tillverkningen af tackjärnet får sin del af tullskyddet.

I öfverensstämmelse med dessa synpunkter har också den principen utbildat sig, att tackjärnstillverkningen åtnjuter tullskydd i alla länder, som hafva egna malmtillgångar, *med undantag af Sverige och de länder, där frihandel råder, nämligen England och Norge*. Påpekas bör, att detta gäller äfven sådana länder, som hafva en betydande export af maskiner och gjuterivaror, t. ex. Tyskland och Förenta staterna.

Det kan i detta sammanhang vara på sin plats att undersöka, huru utvecklingen af järnhandteringen under den sista tiden förhåller sig till andra industriers utveckling, hvaraf bör kunna bedömas, hvilka industrier, som arbeta under gynnsammaste förhållanden.

Nedanstående tabell V, utarbetad efter Sveriges officiella statistik, visar att tillverkningen af alla slags varor, med undantag af den högst obetydliga gruppen »varor af diverse växtämnen», under de sista tio åren gått mer framåt, än järntillverkningen. Af tabellen framgår äfven, att gjuterierna och mekaniska verkstädernas tillverkningsvärde, beräknadt i medeltal för åren 1906 och 1907, är 2.38 gånger större än samma medeltal för åren 1896 och 1897, under det att järnverkens tillverkningsvärde under samma tid och på samma sätt beräknadt ej kommit upp till fullt 1½ gång så mycket det var vid tioårsperiodens början.

Tab. V.

G r u p p	Tillverknings-	Tillverknings-	Tillverkningsvärde
	värde i medel- tal åren 1896 och 1897	värde i medel- tal åren 1906 och 1907	1906 och 1907 i procent af mot- svarande värde 1896 och 1897
	mill. kronor	mill. kronor	
Metallarbeten af annan metall än järn	8,593	34,783	404.80
Varor af hudar, skinn och hår	17,137	54,907	320.40
Kemiska preparater	10,936	32,499	297.17
Papper och pappersarbeten	19,114	54,176	283.42
Arbeten af grafisk industri m. m.	12,521	33,354	266.37
Mek. verkstadsindustriens och gjute- riernas alster	84,207 ¹⁾	200,268 ¹⁾	237.83
Varor af sten, lera m. m.	38,289	90,370	236.02
Oljor, tjära, gummi m. m.	14,758	31,472	213.25
Spånadsämnen	102,528	187,182	182.56
Närings- och njutningsämnen	245,172	426,723	173.97
Trävaror	179,437	280,751	156.46
Järnverkens fabriker	60,714 ²⁾	89,066 ²⁾	146.70
Varor af diverse växtämnen	1,876	2,396	127.68

Vid inför ämbetsverken och tulltaxekommittén hållet sammanträde under sistlidne höst af representanter för järnkontoret, gjutgods- och verkstadsindustrien m. fl. uttalades emellertid såväl från tulltaxekommitténs sida som af en representant för mek. verkstadsindustrien, att tiden ännu ej är inne för åsättande af tull å tackjärn. Häraf synes framgå, att tackjärnstullens starkaste motståndare hafva en förmimelse af att tackjärnstull bör beslutas, ehuru de nu ej anse tiden vara inne. Samma ståndpunkt synes äfven regeringen intaga, ty i den kungl. propositionen heter det: »Väger jag nu mot hvarandra å ena sidan de osäkra utsikterna för uppkomsten under nuvarande förhållanden af en af tullskydd beroende inhemsk koks-tackjärnstillverkning och å andra sidan de säkra olägenheterna af en tackjärnstull för konsumenterna, kan jag icke finna annat, än att frågan om en dylik tull bör få anstå till en tidpunkt, då den öfvervägande nyttan af tullen i fråga kan med större sannolikhet beräknas. Jag måste alltså afstå från införandet för närvarande af tull å tackjärn.»

Såväl i den kungl. propositionen som i kungl. tulltaxekommitténs underdåniga betänkande säges, att tackjärn icke importeras för andra ändamål än för framställning af gjutgods. Så är dock numera ej förhållandet, ty ett sydsvenskt järnverk har under sista åren använt rätt afsevärda kvantiteter utländskt järn för tillverkning

¹⁾ Summan af tillverkningsvärdena för "Arbeten af järn och stål" ["Handel", Tab. 1, grupp 10 a)], "Fartyg och båtar" [11 a)], "Vagnar och åkdon" [11 b)] och "Fabriker för tillverkning af elektriska maskiner och apparater" jämte "Mekaniska verkstäder" [11 c)].

²⁾ Summan af tillverkningsvärdena för gjutgods, framställt vid järnverken ("Bergshandteringen" Tab. 3 och 5) samt stångjärn etc. (Tab. 6) jämte exportvärdet af tackjärn och mellanprodukter ("Handel", Tab. 3).

af martinstål och under förra året importerades från masugnarne i Lübeck till ett i bergslagen beläget järnverk tackjärn likaledes afsedt och användt för martinståls-tillverkning. Det är därför ingalunda uteslutet utan fastmera ganska troligt, att denna import i en snar framtid kommer att taga rätt betydande dimensioner, ty med den basiska martinprocessen, som numera äfven här i landet kommit allmänt i bruk, är man mindre än förut beroende på tackjärnets frihet från oarter. Det har äfven af andra järnverk ifrågasatts, att för ståltillverkning använda Lübeckerjärn, för hvars försäljning kraftigt arbetas. Järnverket i Lübeck använder malm från flere länder, såsom Spanien, Afrika och Sverige m. fl., men lär till följd af sitt läge icke använda några tyska malmer. Hela behofvet af stenkol och koks hämtas ock af samma anledning från England. För alla, som hysa intresse för våra näringar, måste det förefalla motbjudande och vidrigt, att i Sveriges gamla bergslager börjar att för järn- och ståltillverkning användas ett tackjärn, hvartill bland andra länder Spanien och Afrika lämnat malmer. Endast under en efter förhållandena ej afpassad tullagstiftning kan något sådant förekomma. Då man sålunda finner, att utländskt tackjärn är på väg att arbeta sig in här i Sverige äfven för ståltillverkning, hvarigenom vår nuvarande tackjärnsindustri hotas, är detta ett ytterligare skäl att nu belägga tackjärn med tull. Tiden därför är tydligen nu redan inne.

Sedan århundraden tillbaka har järnhandteringen utgjort en af vårt lands viktigaste näringskällor. och Sverige intog länge på grund af sin rikedom på goda malmer och träkol inom denna industri bland alla järnproducerande länder en mycket betydande plats. (Under slutet af 1700-talet framställdes i Sverige mera järn än i något annat land. Frankrike möjligen undantaget, och nu tillverka vi ej mer än ungefär $\frac{1}{2}$ procent af sammanlagda förbrukningen.) Sedan emellertid stenkol och koks i stor utsträckning börjat användas vid järntillverkning, har vårt land icke kunnat bibehålla denna sin framskjutna ställning utan blifvit efter i täflan med andra länder, som tillverka billigare. Storbritannien, som på grund af bland annat sin ofantliga rikedom på billigt bränsle länge gick i spetsen, har nu öfverträffats både af Förenta staterna och Tyskland, hvilka länder med ett kraftigt tullskydd omgärdat sin industri och till stor del därigenom vunnit storartad utveckling äfven inom järnhandteringen.

Hvad är väl dock naturligare än att vi, som äga järnmalm i öfverflöd, skola tillverka det järn vi själfva förbruka. I synnerhet nu i de stora sammanslutningarnas tid är det nödvändigt, att hvarje land såvidt möjligt är, förser sig med sina egna förbrukningsartiklar. Det är nämligen ett faktiskt förhållande, ehuru det sällan tillräckligt uppmärksammas här i landet, att vi på grund af utländska trust- och kartellbildningar få betala väsentligt förhöjdt pris för många af våra viktigare förbrukningsartiklar i de fall inländsk industri ej är i stånd att bjuda konkurrens.

Statistiken visar oss det otillfredsställande förhållandet, att ökningen i procent af Sveriges järnhandtering är betydligt mindre än de flesta andra järntillverkande länders, däribland äfven Rysslands, och att införseln af utländskt järn, mer eller mindre förädladt, är i ständigt stigande, hvilket visar vårt lands oförmåga att under nu rådande förhållanden täcka sitt eget behof.

Nedanstående utdrag ur Sveriges officiella statistik visar, att importen af angifna järnvaror under den senaste tiden tilltagit i mycket högre grad än exporten af samma varor.

I medeltal pr år *exporteradt* järn och stål, oarbetadt eller till en del arbetadt, järnvägsskenor, skarvfjärn, muttrar m. m., balk-, hörn- och fasonjärn däri inbegripet; rör häri ej inbegripna:

1881—1885 271,300 ton,
1901—1905 309,000 „

Exportens ökning således cirka 12 procent.

I medeltal pr år *importerad* järn och stål, oarbetadt eller till en del arbetadt, järnvägsskenor, skarfjärn, muttrar, m. m., balk-, hörn- och fasonjärn däri inbegripet; rör häri ej inbegripna:

1881—1885 63,800 ton.
1901—1905 174,000 „

Importens ökning således cirka 272 procent.

Mycket talas och skrives om olämpligheten att exportera våra stora järnmalmförråd till utlandet, men huru skola vi någonsin kunna tänka oss att komma ens ett stycke på väg med malmens förädling inom landet, om vi ej laga så, att vi åtminstone tillgodose vårt eget behof af tackjärn, hvaraf nu importeras omkring ^{1,7} af Sveriges hela tackjärnstillverkning. Importen af gjuttackjärn, uppgående till mer än 5 miljoner kronor, är verkligen värd att taga reda på, om man önskar föra järnmalmförädlingen framåt. Låt vara att för detta ändamål ej så synnerligt stor malmkvantitet tages i anspråk i förhållande till exporten, men det är dock ett arbete i rätt riktning.

För att vara fullt förvissad om att tackjärnstullen skall medföra en snar åsyftad verkan, bör den enligt mitt förmenande ej sättas lägre än 1:40 kronor pr 100 kilogram. Det har förut i denna skrifvelse såväl som af ämbetsverken påvisats, hvilken jämförelsevis ringa höjning det fordras å gjutgods och maskiner för att lämna dess tillverkare nödig kompensation för tackjärnstullen, och anser jag i likhet med ämbetsverken, att föreslagna tullsatser å varor, som framställas af tackjärn, bör höjas, och bör denna höjning fullt motsvara den fördyring som åstadkommes af tackjärnstullen. Därjämte bör i enlighet med kungl. kommerskollegii och kungl. generaltullstyrelsens uttalade åsikt restitutionssystemet i detta fall användas, då detta system i motsvarande fall en längre tid tillämpats i andra länder, däribland Tyskland och Frankrike.

Hvad angår de varor — spegeljärn, mangan-, krom-, wolfram- och molybdenjärn samt andra icke smidbara, ej särskildt nämnda slag af järn och järnlegeringar — som i förslaget till ny tulltaxa sammanförts med tackjärn, har jag intet att anmärka mot att desamma införas tullfritt.

För den händelse tackjärn kommer att beläggas med tull, måste tackjärnsskrot äfven åsättas sådan, enär genom tullfri införsel däraf den med tackjärnstullen afsedda verkan lätt skulle kunna förfelas. Med hänsyn till skrots ringare värde i förhållande till tackjärn bör dock tullen å skrot sättas lägre än å tackjärn.

Stockholm den 16 mars 1910.

P. M. Carlberg.